

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

2020. február 15.

**STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ**

1. Világvallások összehasonlítása.

a) Írja be az alábbi táblázatba az adott vallás történeti központját jelölő betűt a térkép alapján! (elemenként 0,5 pont)

Iszlám vallás	Zsidó vallás
D	A

b) Mindenkinek, aki hisz Istenben és Jézus Krisztusban. (1 pont)

c) Salamon király, Jeruzsálemben (elemenként 0,5 pont)

d) H, I, H, I (elemenként 0,5 pont)

2. Szent István intézkedései.

a) Táblázat (helyes soronként 1 pont)

Hiba	Javítás
pénzadomány	földadomány
kilenced	tized
ferences	bencés

b) a vármegye király által kinevezett első embere (1 pont)

3. Középkori szerzetesrendek.

a) Balról jobbra: A, B, C (elemenként 0,5 összesen 1,5 pont)

b) 529 (1 pont)

c) A bencés szerzetesek fő feladata „ora et labora”, azaz imádkozz és dolgozz: Szentírás és más könyvek olvasása és írása, de ezen kívül fizikai munkavégzés (pl: földművelés) is a mindennapjaikhoz tartozott. A ferencesek feladatai közé tartozott ezen felül a térítés. Mindkettő szerzetesrend szigorúan tiltotta a magántulajdont. (elemenként 0,5 pont összesen 1,5 pont)

4. Szent László és Könyves Kálmán uralkodása.

a) H; H; I; H (elemenként 0,5 pont)

b) háramlási jog (1 pont)

c) Szent László (1 pont)

5. Hunyadi János törökellenes harcai.

- a) Kapisztrán János (1 pont)
- b) Várna, 1444 (elemenként 0,5 pont)
- c) Hunyadi János áttöri a törökök hajózárait, ezzel utánpótlást biztosítva a vár védőinek. (1 pont)
- d) A török sereg nem legyőzhető / Megállította a törökök európai terjeszkedését (1521-ig) (1 pont)

6. Az angol alkotmányos monarchia és az USA működése.

Oldja meg az alábbi feladatokat ismeretei segítségével!

- a) 3, 1, 3, 2 (elemenként 1 pont)

- b) Táblázat (elemenként 0,5 pont)

Állítás	Anglia	USA	Mindkettő	Egyik sem
Kétkamarás a törvényhozásuk.			X	
A végrehajtói hatalom egy személyben összpontosul.		X		
A választási rendszerében érvényesül a többségi elv.			X	
Az országot egyenlő tagállamok szövetsége alkotja.		X		
A 3 hatalmi ág külön nincs különválasztva.				X
A választásokon csak a 21 éven felüli fehér férfi lakosság vehetett részt.			X	

7. Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem

Oldja meg az alábbi feladatokat a források és ismeretei segítségével!

- a) A felsorolásból bármely elem elfogadható:
Bethlen Gábor támogatta a művészeteket és a tudományokat, a fiatalok számára biztosította a külföldi továbbtanulást. Gyulafehérváron főiskolát alapított és fejedelmi udvart hozott létre, ahol építkezésekbe kezdett, nyomdát és könyvtárat hozott létre. (1 pont)
- b) Így nem függött a rendektől. (1 pont)
- c) exporttöbblet (mert a többi nem a merkantilizmus célja, hanem eszköze) (0,5 pont)
- d) Jean Baptiste Colbert francia miniszter (0,5 pont)

8. A három részre szakadt ország gazdasága.

a) szarvasmarha (0,5 pont)

b) Török Hódoltság területén

A kereskedelem fellendülésének okai: a nyugat-európai árforradalom hatására megemelkedő mezőgazdasági áraknak köszönhetően az alföldi falvak jobban be tudtak kapcsolódni a kereskedelembe/ a törökellenes háborúk miatt Nyugat-Európa kereslete megnőtt a szarvasmarha iránt/ a magyar állatok a minőségi mezőgazdasági terület miatt természetesebbek, így kelendőbbek voltak/a szőlő- és borkészítés szabályok miatti kizárásával nagyobb teret kapott a szarvasmarhatenyésztés. *Elfogadható bármilyen hasonló tartalmú válasz. (elemenként 0,5 pont, összesen 1,5 pont)*

c) haradz: fejadó/pénzbeli adó, amelyet az Oszmán Birodalom nem muszlim alattvalói fizettek a kincstárnak. *Bármilyen hasonló válasz elfogadható. (1 pont)*

A kapcsolódó tisztség: defterdár (=adószedő) (0,5 pont) összesen 1,5 pont

d) 3. Erdélyi Fejedelemség (0,5 pont)

9. A bécsi kongresszus és a szent szövetség.

a) I. Sándor orosz cár, I. Ferenc osztrák császár és magyar király, III. Frigyes Vilmos porosz király *(elemenként 0,5 pont, összesen 1,5 pont)*

b) liberalizmus és/vagy nemzetek ébredésének visszaszorítása vagy a francia forradalom és/vagy Napóleonehoz hasonló hegemonia prevenciója vagy feudális monarchiák fenntartása vagy a Szent Szövetség országai a „nyájas zsarnokság” hívei voltak, kemény cenzúrát és titkosrendőrséget alkalmaztak, hogy az új eszmék terjedését megállítsák Európában *(Egyéb, a témához kapcsolódó, logikusan alátámasztott megoldás is elfogadható) (0,5 pont)*

c) az országot a forradalom idején nem tekintik szövetségesnek és/vagy a forradalom ideje alatt alakult kormány törvényeit nem fogadják el és/vagy a szövetség tagjai kötelesek fegyveres erőt használni a korábbi hatalom visszaállításának érdekében vagy először diplomáciai úton próbálják meggyőzni az országot és azt követi fegyveres beavatkozás *(Egyéb, a forráshoz kapcsolódó, logikusan alátámasztott megoldás is elfogadható) (válaszokként 0,5 pont, összesen 1 pont)*

10. Reformkori gazdaság Magyarországon. (elemenként 0,5 pont)

feudális; Hitel; ösiség/háramlás; háramlás/ösiség; manufaktúra;

kaszinó; kötelező örökváltság; Védegylet

11. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc.

a) A): román, B): szlovák, C): horvát *(elemenként 0,5 pont, összesen 1,5 pont)*

b) A románok és szlovákok követelései között szerepelt a területi autonómia, szabad nyelvhasználat, mint legfontosabb célkitűzés. *Megemlíthetők ezen felül a jogegyenlőségre, jobbágyfelszabadításra, szólás- és sajtószabadságra vonatkozó követelések. A követelések nem valósultak meg, ennek oka pedig az eltérő nemzetfogalom. (nemzeti követelések elemenként 0,5 pont, megvalósulás indoklással 1 pont, összesen 2,5 pont)*

12. Munkaügyi ismeretek.

a) foglalkoztatási ráta: a foglalkoztatottaknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya *(1 pont)*

b) A diagramon szereplő adatokból láthatjuk, hogy a foglalkoztatás a 2008-as évben csökkent, ennek oka a 2008-ban kirobbant világgazdasági válság, mely jelentősen hozzájárult a csökkenéshez. A foglalkoztatási rátát felszálló pályára állította az új közmunkaprogram, mely 2011-ben került bevezetésre. *(2 pont)*

c) jobboldali; csökkentené *(elemenként 0,5, összesen 1 pont)*

13. A reneszánsz és humanizmus.

(rövid)

Műveletek és tartalmak		Pont					
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a humanizmus sajátosságait mutatja be.	0–2					
	A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel (pl. emberközpontúság, egyéniség, evilági érdeklődés).				0	1	2
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0–2					
	T Rögzíti, hogy a humanizmus a reneszánsz korstílus idején a XIV-XVI. században Itáliából elterjedt világszemlélet volt.				0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0–4					
	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. ember, Isten, világ, egyéniség, boldogság, művészet, reneszánsz, humanizmus, teremtés, antikvitás, polihisztor stb.				0	1	2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.				0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó beépíti a válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.	0–6					
	F1 Rögzíti a forrás alapján a szobor egyik sajátosságát (pl. arányos ábrázolás, visszatérés az antik szobrászathoz) és tesz ezzel kapcsolatban egy lényegi megállapítást (pl. a művészetben a szépség és az egyéniség önálló értékke vált vagy általánossá vált a realiztikus ábrázolásmód).				Rögzítés		
					0	1	
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a reneszánsz polihisztor több szakterület művelője volt, a sokoldalúság erény volt a tudományban, a reneszánsz ember jellemző vonása volt az univerzalitás) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megkezdődött a természettudományok felé fordulás, a vizsgálódás és kísérletezés vagy nagyobb teret kapott a teológia mellett többi tudományág, többek között a csillagászat, orvoslás, jogtudományok).				Megállapítás		
					0	1	2
					Rögzítés		
0		1					
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	A vizsgázó feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket.	0–6					
	E1 Rögzíti, hogy a humanizmus képviselői megkérdőjelezték a középkori egyház merev tekintélyelvét és megállapítja, hogy ez a művészetben				Rögzítés		
					0	1	
	Megállapítás						

	bontakozott ki (pl. Isten és a túlvilág helyett az embert és az egyént állították a középpontba).	0	1	2
	E2 Rögzíti, hogy humanizmusnak a XIV-XVI. századi Itáliában kialakult új, emberközpontú világszemléletet nevezzük és megállapítja, hogy ez a reneszánsz korstílussal együtt terjedt el egész Európában.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>				
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM				20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM				10

14. A szocializmus ideológiája.

(rövid)

Műveletek és tartalmak		Pont		
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a szocialista ideológia legfontosabb elemeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2		
		0	1	2
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0–2		
	T Rögzíti a téma egy időbeli elemét (pl. a szocializmus a XIX. században alakult ki / Karl Marx Kommunista kiadványának időpontját 1848 / A Tőke 1867) és rögzíti a téma egy térbeli vonatkozását (pl. Marx azt várta, hogy a szocialista forradalom először az iparilag legfejlettebb Nyugat-Európában tör ki, de éppen ellenkezőleg, az iparilag fejletlen Oroszország lett az államszocializmus „bölcsője”).	0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0–4		
	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat (pl. munkás, magántulajdon, életkörülmények, kizsákmányolás, hatalom, társadalom, szocializmus, osztályharc, szabad verseny, kapitalizmus).	0	1	2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó beépíti a válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.	0–6		
	F1 Rögzíti, hogy Robert Owen elveti a kapitalizmust, mint gazdasági rendszert mert csak kevesek kezében összpontosul a vagyon és a hatalom és ezzel kapcsolatban	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		

	egy lényegi megállapítást tesz, (pl. ezért széles tömeg támogatta őket <i>vagy</i> az Egyesült Államokban próbált harmóniatelepeket létrehozni, egy teljesen új gazdasági rendszert kialakítva).	0	1	2
	F2 Rögzíti, hogy a kommunisták (Marx és Engels) az osztályharcokhoz vezeték vissza a társadalom válságát. Ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz, (pl. a proletariátusnak le kell győznie a burzsoáziát <i>vagy</i> a kommunizmus célja az osztályok nélküli egyenlő társadalom.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	A vizsgáló feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket.	0–6		
	E1 Rögzíti, hogy állam fontos szerepet kap a piac korrekciójában, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. együtt jár a magántulajdon korlátozásával, ha kell megszüntetésével <i>vagy</i> az állami tulajdon szerepének növelésével (államosítás), hogy így a munkások tőkésék általi kizsákmányolása megszűnjön).	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
	E2 Rögzíti, hogy a szocializmus születése egyfajta válasz volt a nyugat-európai iparosodási folyamatra (ipari forradalomra), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. így a munkások elégedetlensége miatt folyamatosan javult a dolgozók életszínvonala <i>vagy</i> a szocializmus megerősödését megelőzendően lassan, de folyamatosan engedtek a munkások követeléseinek, így Nyugat-Európában sosem tudott meghatározó, uralkodó eszme lenni).	Rögzítés		
0		1		
Megállapítás				
	0	1	2	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>				
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10		

15. Nagy Lajos külpolitikája.

(hosszú)

Műveletek és tartalmak		Pont		
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Nagy Lajos külpolitikáját és ennek eredményeit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2		
		0	1	2
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0–4		
	T1 Rögzíti a téma időbeliségét: (pl. Nagy Lajos uralkodása – 1342-1382 <i>vagy</i> első itáliai (nápolyi) hadjárat – 1347-1348 <i>vagy</i> 1370 – Nagy Lajos lengyel megkoronázása).	0	1	2
	T2 Rögzíti a téma térbeliségét: (pl. Magyar Királyság és Lengyelország közötti perszonaluniót <i>vagy</i> az ország közép-európai kiterjedtségét).	0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0–6		
	K1 Használja a témához tartozó, általános fogalmakat (pl. király, külpolitika, hadjárat, hadsereg, állam, merénylet).	0	1	2
	K2 Használja a témához tartozó konkrét szakkifejezéseket, (pl. perszonalunió, dinasztikus politika, hűbéres állam, bandérium, ütköző állam).	0	1	2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó a forrásokat felhasználja a válaszadáshoz, állításait a források felhasználásával és saját következtetéseivel támasztja alá. (Négy, egymással összefüggő, a téma logikus kifejtését alátámasztó rögzítés és megállapítás).	0–12		
	F1 Rögzíti Nagy Lajos itáliai hadjáratát és annak kiváltó okát, testvére András merényletét. Megállapítja, hogy (pl. ez bosszúhadjárat volt a meggyilkolt testvére miatt <i>vagy</i> a merénylők célja a szicíliai királyság megszerzése volt).	Rögzítés		
		0	1	
	F2 Rögzíti a Nagy Lajos által indított hadjáratokat (pl. Moldva és Havasalföld meghódítása <i>vagy</i> zárai béke (1358) után Dalmácia Magyarországhoz csatolása). Megállapítja, hogy célja a törökkel szembeni ütközőállam kialakítása és a déli országhatár biztosítása <i>vagy</i> dalmáciai hadjáratok oka az adriai kikötők megszerzése volt és a tengeri kereskedelem kibővítése, valamint Velence tengeri kereskedelmi hatalmának megtörése.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
0	1	2		

	F3 Rögzíti Nagy Lajos utódlásának diplomáciai sikerességét. Megállapítja, hogy Nagy Lajosnak nem született fiú utódja és ekkor Európában még nem elfogadott a női uralkodó hatalma <i> vagy </i> Nagy Lajos beházasította neves családokba a lányait, ezzel biztosította az utódlást, de a perszonalunió nem maradt fent.	Rögzítés	0	1	2
		Megállapítás	0	1	2
	F4 Rögzíti a lengyel-magyar perszonaluniót és megmagyarázza a perszonalunió szó jelentését, majd megállapítja, hogy mi vezetett ennek létrejöttéhez <i> vagy </i> ez nem egy egységes birodalom, mert a két országot csak az uralkodó személye köti össze.	Rögzítés	0	1	
		Megállapítás	0	1	2
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	A vizsgázó feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket.	0–12			
	E1 Rögzíti Nagy Lajos hódító külpolitikáját (pl. első hadjárat során elfoglalja Nápolyt, ahol Nagy Lajos, felveszi a királyi címet <i> vagy </i> a második hadjárat során kiegyezik Johannával, de nem tartja meg a területeket mert távol esik az országtól). Megállapítja, hogy a kimerült kincstár <i> vagy </i> a sikertelen hódítás és a behozott pestis hatására adja ki 1351-es törvényeit.	Rögzítés	0	1	
		Megállapítás	0	1	2
	E2 Rögzíti, hogy Lajos meghódította Halicsot is és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy sikeresen megállította a III. Kázmér uralkodása óta a Lengyel Királyságnak gondot okozó litván és tatár hadakat. <i>Vagy</i> Rögzíti, hogy Lajos a pápa felhívására hadat viselt a bogumil eretnekek ellen is a mai Bosznia területén, és megállapítja, hogy (pl. feleségül vette Kotromanics Erzsébetet a helyi bán lányát <i> vagy </i> egyik hadjárata során foglalta el Vidin várát mely a törökkel szemben is stratégiai jelentőséggel bírt.)	Rögzítés	0	1	
		Megállapítás	0	1	2
	E3 Rögzíti Nagy Lajos utódlását, aki hatalmas birodalmat hagyott hátra fiú utód nélkül, megállapítja, hogy ezért Mária és leendő férje (Luxemburgi Zsigmond) örökli a magyar trónt <i> vagy </i> a kassai privilégium értelmében Hedvig, valamint leendő férje (Jagelló Ulászló) örökli a lengyel trónt <i> vagy </i> az uralkodói címet többen is megpróbálták megszerezni.	Rögzítés	0	1	
		Megállapítás	0	1	2
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0-3			
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>					
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM					36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM					18

16. Zrínyi Miklós törökellenes harcai.

(hosszú)

Műveletek és tartalmak		Pont		
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Zrínyi Miklós törökellenes harcait és az erre irányuló politikáját mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2		
		0	1	2
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0–4		
	T1 Rögzíti a téma időbeliségét: Zrínyi Miklós 1620-1664 vagy 1661 – Új-Zrínyivár építése, vagy 1664 – vasvári béke	0	1	2
	T2 Rögzíti a téma térbeliségét: Magyarország széttagoaltsága az Oszmán és a Habsburg birodalom között.	0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0–6		
	K1 Használja a témához tartozó, általános fogalmakat (pl. török, ostrom, hadjárat, hadvezér, hadsereg, katona).	0	1	2
	K2 Használja a témához tartozó konkrét szakkifejezéseket, (pl. végvár, nádor, fővezér, nemzeti összefogás / nemzeti király, status quo).	0	1	2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó a forrásokat felhasználja a válaszadáshoz, állításait a források felhasználásával és saját következtetéseivel támasztja alá. (Négy, egymással összefüggő, a téma logikus kifejtését alátámasztó rögzítés és megállapítás.)	0–12		
	F1 Rögzíti, hogy Zrínyi Miklós belátta, hogy a magyaroknak maguknak kell felszabadítani az országot a töröktől vagy Az török áfium ellen való orvosság című művében leírja a félelmét, ha más nemzet űzi el a törököket, akkor a magyarok újra elnyomva élnek. Megállapítja, hogy Zrínyi Miklós szerint most jött el az ideje a török kiűzésének és ezt műveiben is kifejti.	Rögzítés		
		0	1	
	F2 Rögzíti a korszak egyik kiemelkedő hadjáratát, a téli hadjáratot majd megállapítja, hogy az időzítés tökéletes választás volt, mert a török nem mozgósít télen nagyobb számú hadsereget vagy kockázatos művelet volt, mert mélyen betörték a Hódoltság területére.	Rögzítés		
		0	1	
	F3 Rögzíti, hogy a téli hadjáratot követve a cél Kanizsa várának elfoglalása, hogy a törökök	Megállapítás		
		0	1	2
	Rögzítés			
	0	1	2	

	visszaszorítsák. Megállapítja, hogy a Habsburgok félnek Zrínyi népszerűségétől, ezért leváltják Zrínyit, mint hadvezért <i> vagy a Habsburgoknak nem érdeke a török kiűzése, mert le vannak foglalva nyugaton a franciákkal.</i>	Megállapítás 0 1 2
	F4 Rögzíti a korszak katonai hadműveleteit a térképforrást felhasználva: (pl. vereséget szenved Köprülü Ahmed vezette török sereggel szemben Érsekújvárnál - 1663) Megállapítja, hogy Zrínyi egy sikeres katonai pályát tudhat maga mögött <i> vagy Zrínyi idején a magyarság is meglátta az ország újraegyesítésére a lehetőséget, vagy a magyarság meglátta az új vezetőt Zrínyiben.</i>	Rögzítés 0 1 Megállapítás 0 1 2
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	A vizsgázó feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket.	0-12
	E1 Rögzíti a külpolitikai viszonyokat: (pl. a Habsburgok nem segítettek kiűzni a gyengülő törököket <i> vagy a status quo fennállása a két birodalom között nem magyar érdek). Megállapítja, hogy a vasvári béke pontjai a helyzet fennállását szolgálták vagy az osztrákok kedveznek a töröknek, hogy kerüljék a további összetűzést.</i>	Rögzítés 0 1 Megállapítás 0 1 2
	E2 Rögzíti Zrínyi tevékenységét, mint politikus és író (pl.: számos könyvnek szerzője <i> vagy célja volt személyesen vezetni a magyarságot a török kiűzéséhez) és ehhez kapcsolódóan megállapítja, hogy műveiben megfogalmazta a jelenlegi helyzet fontosságát, a nemesség szerepét és a nemzeti hadsereg és nemzeti királyság gondolatát vagy maga is kiveszi a részét a küzdelemből, miután kinevezik a hadsereg vezérének.</i>	Rögzítés 0 1 Megállapítás 0 1 2
	E3 Rögzíti, hogy Zrínyit leváltják a katonai vezető pozícióból és az Udvar nem támogatja további katonai megmozdulásait <i> vagy Montecuccoli lett az új vezér, aki több várat is feladott, ehhez pedig megállapítást fűz (pl. 1664-ben Szentgotthárdnál megverik a török erőket vagy a sikerek ellenére megkötik a „szégyenteljes” vasvári békét.</i>	Rögzítés 0 1 Megállapítás 0 1 2
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0-3
	<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>	
	A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

17. Királyi jövedelmek változása a középkori Magyarországon.

(komplex)

Műveletek és tartalmak		Pont		
Feladatmegértés	A vizsgázó a 11-15. század királyi jövedelmeit mutatja be a Magyar Királyságban. A válasz a forrásrészletek felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel, a vizsgázó az állításait logikusan és szakszerűen támasztja alá.	0-2		
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0-6		
	T1 Azonosítja az elemzendő események, jelenségek korát: rögzíti az Károly Róbert uralkodását (1308/10-1342), rögzíti Mátyás uralkodásának idejét (1458-1490).	0	1	2
	T2 Rögzíti az elemzendő események és jelenségek térbeli vonatkozását: Magyar Királyság közép-európai helyzete, bányavárosok, Buda, Bécs stb.	0	1	2
	T3 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus szerkesztésre.	0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0-6		
	K1 Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. jövedelem, bevétel, kiadás, adó, regálé).	0	1	2
	K2 Használja a témához tartozó konkrét szakkifejezéseket (pl. kamara haszna, kapuadó, tárnokmester, harmincadvám, rendkívüli hadiadó, füstpénz, domaniális jövedelem).	0	1	2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó a forrásokat felhasználja a válaszadáshoz, állításait a források felhasználásával, következtetéseivel támasztja alá.	0-15		
	F1 A forrás alapján rögzíti, hogy Szent István idején a legfőbb jövedelemforrás a földesúri magánjogon beszedett hozzájárulások voltak, azaz a domaniális jövedelmek. Megállapítja ezzel kapcsolatban, hogy ezek a bevételek elégnak bizonyultak az állam- és egyházszerkezéshez, ezen felül nem volt szükséges további adók kivetése az államszervezet fenntartásához.	Rögzítés		
		0	1	
	F2 A második forrás alapján rögzíti, hogy az Árpád-kor delén a jövedelmek forrásai elkezdtek átcsoportosulni a regáléjövödelmek felé, azaz a királyi felségjogon szerzett jövedelmek felé. Megállapítja ezzel kapcsolatban, hogy a kezdeti királyi birtokrendszer átalakulása (adományozások, hagyományozások) végett volt szükséges más jövedelemforrásokat keresni.	Rögzítés		
		0	1	
	F3 A forrás alapján rögzíti, hogy Károly Róbert idején kevésbé lehetett támaszkodni a domaniális jövedelmekre, megállapítja, hogy az Árpád-kor végén jelentős méretű birtokok kerültek magánkézbe, hogy a kiskirályok tényerése miatt a földesúri jogon szedett jövedelemre nem	Rögzítés		
		0	1	2
				Megállapítás

	számíthatott az uralkodó, ezért rendkívüli gazdasági intézkedésekre volt szükség, amik a regáléjüvedelmek kiterjesztését jelentették.	0	1	2
	F4 A forrás alapján rögzíti, hogy a Mátyás-féle bel- és külpolitika rendkívül nagy összegeket emésztett fel, ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a relatív bevételtöbblet jelentős része a hadsereg fenntartására ment el.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
	F5 Rögzíti az utolsó forrás alapján, hogy Mátyás király halála után a Jagelló-ház került a trónra, ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a Mátyás idején bevezetett különleges adókat (pl. rendkívüli hadiadó), hozzájárulásokat a magyar rendek eltöröltették.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	A vizsgáló feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket.	0-15		
	E1 Rögzíti, hogy Károly egységesített adót vezetett be kapuadó néven, melynek lényege, hogy portánként kellett az adót fizetni és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy az új adó bevezetésére azért volt szükség, mert az értékálló aranyforint verésével megszűnt az évenkénti pénzrontásból (Kamara haszna) származó jövedelem.	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
	E2 Rögzíti, hogy Károly Róbert bevezette a harmincadvámot, melynek lényege, hogy az országból behozott és kivitt áruk értékének harmincad része a királyt illette meg. Ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Mátyás megújította Károly bevételeit (pl. szintén hasonló vámpolitikát alkalmazott, koronavám címén <i>vagy</i> a kapuadó helyett “füstpénzt” vetett ki).	Rögzítés		
		0	1	
		Megállapítás		
		0	1	2
E3 Rögzíti a Károly által bevezetett urbura (bányabér) reformját, melynek lényege, hogy a földesúr az urbura 1/3 részét megkapta, így érdekeltté vált a bányák feltárásában és működtetésében. Ennek következtében megállapítja, hogy nemesfém monopóliumot tartott, vagyis a kitermelt anyagokkal kizárólag a király kereskedhetett vagy a nemesfém/bánya reformok eredménye volt az ország gazdaságának stabilizálódása (pl. értékálló aranyforint, nemzetközi szinten számottevő nemesfém export, városfejlesztés és kereskedelem felvirágzása).	Rögzítés			
	0	1		
	Megállapítás			
		0	1	2
E4 Kitekintésképpen rögzíti, hogy a Jagelló-ház trónra lépésével egy gyengekezű uralkodó került hatalomra, aki a rendek befolyása alatt állt. Megállapítja, hogy a Mátyáshoz képest szerény anyagi helyzet hozzájárult a hadsereg szétszéledéséhez <i>vagy</i> a végvári rendszer elavulásához <i>vagy</i> az ország felbomlásához.	Rögzítés			
	0	1		
	Megállapítás			
	0	1	2	
E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja az elemzést.	0-3			
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, az eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>				
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22		

18. Az első és a második ipari forradalom összehasonlítása.

(komplex)

Műveletek és tartalmak		Pont		
Feladatmegértés	A vizsgázó az első ipari forradalmat és hatásait a második ipari forradalom hatásaival veti össze a megadott szempontok szerint. A válasz a forrásrészletek felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2		
		0	1	2
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, és a térbeli és időbeli elhelyezéssel alátámasztja a téma kifejtését.	0–8		
	T1 Azonosítja, hogy az első ipari forradalom a XVIII. században bontakozott ki. Azonosítja a gőzgép feltalálásának idejét (1769) / az első vasútvonal megépítését (1825) vagy egyéb találmány feltalálásának dátumát.	0	1	2
	T2 Azonosítja, hogy a második ipari forradalom a XIX. század második felében bontakozott ki. Azonosítja a második ipari forradalom egyik találmányának feltalálási dátumát pl.: Wright testvérek repülője 1903 stb.	0	1	2
	T3 Rögzíti, hogy az első ipari forradalom Európából, azon belül is Angliából indult ki a textilipar fejlődésének köszönhetően.	0	1	2
	T4 Rögzíti, hogy a második ipari forradalom is Európából indult ki, de kiterjedt az USA-ra is. Rögzíti, hogy létrejönnek centrum és periféria területek az eltérő fejlődésnek köszönhetően.	0	1	2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat.	0–6		
	K1 Használja az alábbi általános fogalmakat pl.: ipar, mezőgazdaság, demográfia, termelés, nagyhatalom, gyarmat, gyár, nyersanyag, erőforrás, húzóágazat, bérmunka stb.	0	1	2
	K2 Használja a témához tartozó konkrét szakkifejezéseket pl.: urbanizáció, gőzgép, belső égésű motor, dízelmotor, népességrobbanás, centrum, periféria, vegyipar, fordizmus, tömegtermelés stb.	0	1	2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0	1	2
Ismeretszerzés, a források használata	A vizsgázó a forrásokat felhasználja a válaszadáshoz, állításait a források felhasználásával, következtetéseivel támasztja alá. A forráspárok között párhuzamot von, (Három, egymással összefüggő, a téma logikus kifejtését alátámasztó rögzítés és megállapítás).	0–12		
	F1 Az első források alapján rögzíti, hogy az első ipari forradalom gazdasági termelésében jelentős szerepet játszott a Watt-féle gőzgép, míg a második ipari forradalom idején a gőzgépet felváltotta az Otto, Daimler és Benz által feltalált belső égésű motor, valamint a Diesel-féle dieselmotor.	Rögzítés		
		0	1	2
		Megállapítás		

	Ezekkel kapcsolatban komparatív megállapítást tesz: míg az első ipari forradalom húzóágazata a textilipar volt, addig a második ipari forradalomé a nehézipar; a gőzgép és a belső égésű motorok pedig ezen iparágakat szolgálták ki, és a fejlődéssel párhuzamosan eltolódott a nyersanyagkereslet a széntől a kőolaj irányába.	0	1	2
	<p>F2 A forráspár alapján rögzíti, hogy az első és a második ipari forradalom idején is erőteljesen fellendült az iparosodottsági színvonal az egyes országokban és ezzel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz: (pl. az első ipari forradalom idején a textilipari termelékenysége és az új találmányok a kereskedelmet fellendítették, a második ipari forradalomkor pedig a vegyipari technológia és a gépgyártás segítette elő a gazdaság rendkívüli növekedését nemzetközi szinteken <i> vagy </i> míg az 19. században az angol és francia gazdaságon érezhető a változás, addig a 20. századra Németország és az USA diktálta a növekedési ütemet <i> vagy </i> az első ipari forradalomban a mezőgazdaságból átcsoportosult munkaerő járult hozzá a gyárilipar nagy fejlődéséhez, addig a második ipari forradalom idején a gazdaság minden területét érintő újítások és a gépek által gyártott gépek jelentették a növekedés fő motorját.</p>	Rögzítés		
		0	1	2
		Megállapítás		
		0	1	2
	<p>F3 A forráspár alapján rögzíti, hogy az egyes államok (pl. Nagy-Britannia, Franciaország, Németország) ipari termelési mutatói miként alakultak, és ez hogyan hatott a nagyhatalmi versengésre: A második ipari forradalom idején Nagy Britannia és Franciaország lemarad a versenyben, a dinamikusan fejlődő USA-val és Németországgal szemben. A nagyhatalmi státuszt jelző gyarmatok számai nem mutatnak összefüggést a gazdasági növekedés szintjén</p> <p>Ezekkel kapcsolatban komparatív megállapítást tesz: az első ipari forradalom idején nem kulcskérdés a gyarmatok száma, míg a második ipari forradalom során a dinamikusan fejlődő államok (pl. Németország, Japán) hangot adnak gyarmatszerzési szándékaiknak, a biztos felvevőpiac megszerzéséhez.</p>	Rögzítés		
		0	1	2
		Megállapítás		
		0	1	2
<p>Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	A vizsgáló feltárja, elemzi és helyesen értékeli az eseményeket alakító tényezőket. Párhuzamot von a forrásokban nem szereplő lényeges tények között.	0–16		
	<p>E1 Rögzíti, hogy az első ipari forradalom nagy hatással volt a népességnövekedésre, mely robbanásszerűen felgyorsult a javuló higiéniai körülmények és a fejlődő orvostudománynak köszönhetően; a második ipari forradalom idején is gyors ütemben nőtt Európa népessége, ám a XIX. század végére csökkent az egy főre jutó születésszám.</p> <p>Ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz: az első ipari forradalom népességrobbanása az urbanizáció folyamatát felgyorsította, egyre többen költöztek a városokba, ez pedig lakhatási problémákhoz vezetett. A második ipari forradalom</p>	Rögzítés		
		0	1	2
	Megállapítás			

	<p>során az építőipar fejlődésével a lakásproblémákat kiküszöbölték, és az urbanizáció szerepét a migráció vette át (pl. USA-ba rengetegen vándoroltak ki), és az első ipari forradalomhoz képest a városszerkezetek jelentősen átalakultak (pl. különböző funkciójú negyedek elkülönülése).</p>	0	1	2
	<p>E2 Rögzíti, hogy az első ipari forradalom legfontosabb technikai vívmányai a textiliparhoz szükséges gőzgépek voltak, a közlekedésben pedig elkezdődött a vasútvonalak építése (megemlíti Stephenson gőzmozdonyát), de a szállításban nagy szerepet kapott a gőzhajó is. A második ipari forradalom újításai ezzel szemben vegyipari és nehézipari, gépipari találmányok voltak. Ezek felhasználásával megjelent az autó (pl. Henry Ford és Galamb József T-modellje), és a repülés lehetősége is. (Wright testvérek - repülőgép). Ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz: A közlekedés a második ipari forradalomra gyökeresen megváltozott, kiszorulnak a gőzgépek, a szállítás az új járművekkel olcsóbb és gyorsabb lett, a nyersanyagkereslet átalakult: előtérbe került a kőolaj, mely motivációként szolgált az államok gyarmatosító kedvéhez.</p>	Rögzítés		
		0	1	2
		Megállapítás		
		0	1	2
	<p>E3 Rögzíti, hogy az első ipari forradalom idején a mezőgazdaságban bér munkát alkalmaztak, jellemző volt a tagosítás, belterjesebbé vált a termelés stb., az ipar területén megjelentek a gyárak. A második ipari forradalomban a mezőgazdaságban jelentős termelési strukturális változás nem állt elő, az iparszervezés a technológiai fejlődés hatására viszont megváltozott. Ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz: a második ipari forradalom során az elektromosság széleskörű elterjedésével (XX. század eleje) a termelésben megjelentek az éjszakai műszakok az izzólámpa (Edison) feltalálásával, illetve kialakulhatott a tömegtermelés a futószalagnak köszönhetően (Ford). Az ipari termelés ezek által új iparszervezési formák létrejöttéhez vezetett (pl. konszern, tröszt, kartell, szindikátus). Eredménye a tőkekoncentráció volt, mivel az új beruházásokhoz több vállalkozás egybeolvadt, és kiegészülve a bankok tőkéjével a fináncióke is létrejöhetett.</p>	Rögzítés		
		0	1	2
		Megállapítás		
		0	1	2
	<p>E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja az elemzését.</p>	0-4		
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, az eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>				
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22		